

KORICA

ЦРКВЕНА УМЕТНОСТ

У УЖИЦУ XVI-XX ВЕКА

KORICA UNUTRA

ЦРКВЕНА УМЕТНОСТ у ужицу XVI-XX ВЕКА

ЦРКВЕНА УМЕТНОСТ у ужицу XVI - XVIII ВЕКА

Народни музеј Ужице
ЈАНУАР – ФЕБРУАР 2011. године

издавач: Народни музеј Ужице
за издавача: Никола Гогоћ, директор
уредник: Катарина Доганчић Мићуновић
аутори изложбе и текста каталога: Катарина Доганчић Мићуновић и Зоран Јанчић
конзервација – рестаурација експоната: Драган Димић, Маријана Ристовић и Драган Томановић
фотографија: Зоран Домановић
(техничка подршка у изради фотографија Фото Вујовић)
графичка опрема: Штапарија Графос
Ужице, 2011.
Тираж: 300

ЦРКВЕНА УМЕТНОСТ У УЖИЦУ XVI-XX ВЕКА

Изложбом **Црквена уметност у Ужицу XVI – XX века**, Народни музеј Ужице публици представља део уметничког блага насталог у окриљу цркве, које чува у својим збиркама, и одабране богослужбене предмете и иконе из ужичких цркава и Парохијског дома у Ужицу.¹ Изложени предмети су разнородног порекла и знатних разлика у квалитету израде, што није изненађујуће, с обзиром да је историја народа и цркве на нашим просторима, у претходних пет векова, историја опстанка и одржавања драгоцених, али нестабилних веза са другим хришћанским земљама и областима.

Изложени предмети су литургијске намене, или су, као чаше и један број икона, били део верског обреда у хришћанским домовима. Наша намера била је да, поред презентовања сакралне и уметничке вредности самих предмета, подсетимо на посвећеност ужичких хришћана даривању своје цркве, у времену турске власти и у веку који је Србији донео самосталност.²

Историјских података о првим вековима хришћанства на подручју данашњег Ужица и његове шире околине је веома мало, док су материјални остаци крајње оскудни. Из времена самосталне српске средњовековне државе, једина очувана сакрална грађевина на подручју Ужица је Бела црква каранска, док је покретно црквено културно благо из тог времена однето, или је нестало. Живот цркве у позном средњем веку у овим крајевима нам је познат само у фрагментима. У непосредној околини града налазио се знаменити манастир Рујно, у коме је 1537. године настало *Рујанско четворојеванђеље*, прва књига штампана у Србији. Изузевши очуване примерке ове књиге, ниједан други предмет не можемо поуздано довести у везу са манастиром, у XVI веку црквеним и културним центром ове области.³ Средњовековна ужичка црква Ружица,⁴ у време Турака претворена у џамију, несумњиво је била ризница културног блага. Претпоставка је да је део тог блага пренет у цркву Св. Марка на Царини, подигнуту 1721. године, а обновљену 1828. Могуће је да је камени фрагмент, данас у Јокановића кући у Ужицу, део крстионице из цркве Ружице. Нажалост, даља археолошка испитивања цркве Ружице су онемогућена пре двадесет година, када су темељи цркве разорени изградњом паркинга на месту цркве, у самом центру града.

Поузданији архивски подаци и већи број очуваних артефаката, са краја XVIII и из XIX века, чине нешто потпунијом слику прошлости црквене уметности у Ужицу, нарочито након подизања Саборне цркве Св. Георгија (у даљем тексту Саборна црква), 1847. године, на данашњем Тргу Светог Саве (некада Трг Светог Ђорђа).

Развој уметности домаћих радионица не може се континуирано пратити у време потпадања под турску власт. У којој су се мери развиле особености локалне уметности и занатства, у добу када је из српске црквене уметности нестајала раскош својствена владарским и властеоским радионицама и поруцбинама, могу се само градити претпоставке. Локални мајстори, златари, кујунџије и иконописци, бивали су све удаљенији од средњовековних узора, а њихова подука бивала је све скромнија, као и платежне могућности наручилаца – цркве и хришћанског становништва. Утицаји итали – критске, боко-

каторско – дубровачке, руске и западњачке уметности су у крајевима јужно од Саве и Дунава, све до XIX века спорадични, често веома модификовани. Истовремено јача утицај турско – персијске уметности, коју су донеле Османлије, првенствено у употреби орнамената, који красе, како сакралне предмете, тако и оне профане намене. Путописи и хронике из времена турског Ужица говоре о великом броју турских занатлија и хвале њихову вештину. Српске кујунџије, и друге занатлије, од Турака су преузели њихове орнаменталне склоности, но то је појава која се може много шире посматрати. Наиме, источњачка орманентика вршила је снажан утицај на европску уметност током многих векова (и пре турске експанзије), с тим што се на подручју европског дела Турске империје тај утицај често претварао у директни узор.

Изложени црквени сасуди, које су ужички трговци и други имућнији грађани прилагали цркви, претежно су рад ужичких кујунџија. Утврђено је да је једно кандило рад сарајевских кујунџија, дискови су аустријски, док за већи број предмета не знамо тачно порекло. Сасуди су, често са даровним натписом, прилагани ужичким црквама – цркви Св. Марка и Саборној цркви. Ужице је било град занатлија и трговаца, што је чинило дух варош и након индустријализације, почетком XX века. Предмети даривани цркви говоре о односу прединдустријске грађанске елите Ужица према цркви – дар цркви био је и духовна и друштвена обавеза, украсима и богатством дарованог доказивали су се и побожност и друштвени статус.

Сасуди су углавном израђивани од посребреног лима (поједини елементи ливени су у сребру). Луксузнији предмети носе позлату, али предмета од чистих племенитих метала има мало, јер се богатство ужичких грађана није могло мерити са богатством средњовековних племићких приложника, које је почивало на издашним рудницима сребра. Посребрени окови на иконама (обрубци, ореоли и други детаљи) најчешће су израђивани као посебни вотивни дарови.

Посебно су занимљиви изложени крстови, који су тек у мањем броју рад локалних мајстора. Поред крстова иностране израде, ту су и други предмети доношени са путовања, којима су ходили ужички трговци, надалеко познати извозници стоке и кожа, и посредници у трговачким пословима на ширем подручју Балкана.

Поред радова од метала, са украсима од других материјала (обично су уграђивани детаљи од стакла и стаклене пасте, емајла, полудрагог камења, кости) међу освешћеним предметима је и један дрвени кивот, доспео у Ужице тек у другој половини XX века. Он је своје место на овој изложби стекао, поред значаја сакралне и уметничке вредности, и као прилог разноврсти колекција црквених предмета у Ужицу.

Издвојену групу предмета чине три сребрне чаше, датоване у XVI, односно XVIII век, из Народнoг музеја Ужице. Могуће је да су чаше пореклом из самог Ужица, или његове околине, но исто тако могу бити из неке друге домаће радионице. Оне, како својом уметничком вредношћу, тако и недоумицама које постоје у вези са њиховом наменом, заслужују посебно место у овом прегледу.

Скупocene сребрне чаше, које су до XVIII века биле израђиване у српским земљама, или су у њих увожене, биле су облика плитке округле зделице. Западњачка и византијска орнаментика српских средњовековних чаша, са хришћанским симболима, задржала се након отоманских освајања, с тим што чаше попримају све израженије турске и персијске декоративне елементе. Све до времена продора барока, у XVIII веку, израда сребрних чаша у домаћим радионицама чврсто је везана за средњовековну традицију, те их дефинишемо као позносредњовековне.⁵ Из сребрних чаша подизала се слава светитељу, из њих се испијало и у другим свечаним приликама, у њима је држано

¹ На изложби су представљена и два предмета из приватне колекције.

² Света четири или пет предмета потичу из XX века.

³ Једини познати, у целини очуван, примерак Четворојеванђеља налази се у Народном музеју у Прагу, у Шафариковој збирци; други, оштећен, чува се у Санкт Петербургу.

Примерак који се налазио код нас, у Народној библиотеци у Београду, уништен је у бомбардовању 6. априла 1941. године. Један од два очувана стуба манастира уграђен је у зграду Прве основне школе у Ужицу, а други је недавно пренет у обновљени манастир Рујно, и уграђен у манастирску цркву Св. Георгија.

⁴ Црква, у народном предању позната као Ружица, вероватно је била посвећена Богородици. Није познато када је подигнута, нити када је грађевина претворена у џамију.

⁵ Опширно о сребрним чашама у каталогу изложбе Сребрне чаше позног средњег века у Србији, аутора Миле Гајић, Музеј примењене уметности Београд, 21010. године.

кољиво, дариване су црквама и манастирима, и биле су статусни симбол и гарант богатства. Но, остаје питање да ли су поједине чаше имале специфично сакралну, или профану намену. У пописима црквених ризница јавља се веома мали број оваквих чаша, увек наведених посебно, у односу на свете сасуде. Ипак, сам њихов помен у тим пописима оставља места претпоставци да су биле коришћене за две намене – профану и сакралну. Стога би чаше из ужичког музеја могле бити чаше кољиваче, у којима се на слави износило кољиво, и из њих испијало вино у посебним приликама. На овој изложби представљена је и једна новија чаша (прва половина XX века) од дрвета, која својим обликом подсећа на плитке зделице – срдњовековне чаше. Њен конструктивни и декоративни склоп је различит, но постоји могућност да је и она коришћена у ритуалне сврхе.

Одабиром изложених икона настојали смо да публици представимо хетерогеност порекла иконописа у Ужицу у XVIII и XIX веку, што, између осталог, говори и да је Ужице било значајан трговачки центар Београдског пашалука, потом и ослобођене Србије, у који су иконе стизале путевима зоографа и трговаца.

Поред икона познатих домаћих мајстора XVIII и XIX века (Петра Рафајловића Димитријевића, Симеона и Алексија Лазовића, Димитрија Посниковића), изложне су и иконе анонимних рустичних иконописаца, скромних сликарских могућности.

Први пут се излаже икона Св. Георгија, рад Димитрија Посниковића из средине XIX века, која је вероватно више од века била скривена од очију јавности. Наиме, реч је о двострано осликаној литијској икони, која је све до рестаурације, током припреме ове изложбе, страном са Св. Георгијем била каширана на дрвену подлогу.

Музејској публици ће први пут бити представљене графике, које су као хаџијске иконе доносили имућнији Ужичани, и прилагали цркви. Иако знатно оштећене, изложене су као део историјата приложништва. Икона Јерусалима, из цркве Св. Марка, такође је хаџијска икона. (Овде напомињемо да је у Св. Марку тезаурирана хетерогена целина од преко четрдесет старих икона, од XVI до XIX века.)

Две иконе пореклом из Војводине биле су неуобичајене за ове крајеве – класицистичко – барокно насликан Св. Никола и једна сомборска икона на стаклу. Руске иконе, којих иначе има доста у црквама ужичког краја, и у другим српским крајевима, стизале су као поклон Русије једноверном словенском народу, и још чешће, као уносан трговачки производ (углавном су биле квалитетни серијски радови, приступачне цене, и као такве радо куповане и прилагане црквама и манстирима).

Слика црквене уметности у Ужицу од XVI до XX века носи више претпоставки, но поузданих сазнања. Велики део културног блага уништен је, или је нестао, у историјским недаћама. Архивски подаци су ретки. У новије време, немар према културном наслеђу затро је пут драгоценим сазнањима о историји Ужица. Стога ова изложба не представља заокружену целину, већ пре намеру да се одабрани сакрални предмети⁶ културно – историјског и уметничког значаја представе публици, и покушај да се створи слика о заједничкој историји Ужичана и њихових храмова.

Велики број предмета раније није музеолошки излаган, а богослужбене утвари у власништу цркве већ дуго нису у литургијској употреби. Стога се надамо да ће ова изложба подстаћи будућа истраживања, и употпунити сазнања о не тако далекој, а ипак оскудно познатој историји црквеног уметничког блага у Ужицу.

Изложба је реализована у сарадњи са Српском православном црквеном општином Ужице, која нам је, ради излагања, уступила своје драгоцености. Захваљујемо протојереју Зорану Јанковићу, старешини Саборне цркве, и протојереју Милићу Драговићу, старешини цркве Св. Марка, на сарадњи.

Кустоси
Катарина Догандић Мићуновић и
Зоран Јанчић

⁶ Напомињемо да је намена изложених сребрних чаша и дрвене чаше недефинисана, то јест, да остаје отворено питање да ли су коришћене у сакралне намене.

КАТАЛОШКЕ ОДРЕДНИЦЕ

1. ЧАША, XVI век, сребро, позлата, ливење, искуцавање, висина 3,5 cm, пречник отвора 11,5 cm, пречник дна 4,5 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/1277

Унутрашњост је позлаћена, изуzeвши медаљон (украшен мотивом палмете) на дну чаше. На трбуху чаше распоређено је шест шестолисних медаљона, са представама стилизованих животиња – лав, јелен, коњ, птица, грифон и змај; простор између њих испуњен је вегетабилним орнаментом, а дно и руб чаше прекривени су геометризованим орнаментима. Порекло декорације можемо тражити у византијској уметности, у коју је доспела из оријенталне орнаментике. Хришћанска симболика и магијска веровања су преточени у чисто орнаменталну схему. Чаша је вероватно настала у некој од локалних радионица.

Библиографија: Гордана Томић, *Касносредњовековне чаше из Народног музеја у Титовом Ужицу*, Ужички зборник 2, Ужице 1973. године, стр. 49 – 63.

2. ЧАША, из Зарожја код Бајине Баште, вероватно XVI век, сребро, ливење, искуцавање, пречник отвора 13,5 cm, пречник дна 8 cm, висина 3 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/2864

Чаша је наглашено плитка, са благо уздигнутим дном, украшеним стилизованим вегетабилним орнаментом. Зид чаше издељен је на дванаест листоликих сегмената, наизменично украшених искуцаним цветићима и веома стилизованим цветовима лале, док је остатак простора прекривен стилизованим латицама и низовима искуцаних тачака. Оваква подела на поља подсећа на старије чаше, настале под утицајем уметности запада, док су декоративни елементи пореклом из исламске уметности. Декорација је подређена строгој геометрији, и гради високостилизовану орнаментiku. Чаша је вероватно настала у некој од локалних радионица.

Библиографија: Гордана Томић, *Касносредњовековне чаше из Народног музеја у Титовом Ужицу*, Ужички зборник 2, Ужице 1973. године, стр. 49 – 63.

3. ЧАША, XVIII век, сребро, ливење, искуцавање, пречник отвора 13 cm, пречник дна 5,5 cm, висина 3 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/1278

Благо уздигнуто дно украшено је фигуром јелена у високом рељефу, коме недостаје глава. Јелен је окружен са две аждаје, чије се форме претварају у стилизовани вегетабилни облик. На трбуху је десет овалних, барокизираних медаљона, са представама овна, две рибе, аждаје, лава са људском главом, јелена и хрта, самог јелена, коња кога нападају два хрта, птице раширених крила, двоглавог орла и сирене. Фигуре су изгубиле симболички значај (пореклом из хришћанске симболике и средњовековних бестијаријума), и претвориле се у барокизирану декорацију. Мајстор ове чаше свакако је копирао неку старију посуду, достигавши завидан ниво техничке вештине. Чаша је вероватно продукт неке од домаћих радионица, настала под јаким утицајем уметности запада.

Библиографија: Гордана Томић, *Касносредњовековне чаше из Народног музеја у Титовом Ужицу*, Ужички зборник 2, Ужице 1973. године, стр. 49 – 63.

4. ДРВЕНА ЧАША, из Фенлака, (румунски Банат), прва половина XX века, резбарено дрво, 4,5 cm x 13,5 cm (са дршком), пречник отвора чаше 8,5 cm, приватно власништво

Могуће је да је чаша сакралне намене. Припадала је поч. епископу зворничко – тузланском, Лонгину (Томићу), (1955 – 1978). Украшена је мотивима стилизоване винове лозе, птица и паса, под утицајем народне уметности Баната. Дршка је изведена зооморфно, у облику пса.

5. КРСТ од црне стаклене пасте, ископан у селу Биоска код Ужица, вероватно XVI век, ливено стакло, 5,5 cm x 3 cm, Народни музеј Ужице, инв. бр. иу/2856

За овај крст у облику привеска претпостављамо да је припадао световном лицу; по облику закључујемо да га је вероватно носила жена. Разлистали крст је од црне стаклене пасте, софистициране декорације. Сви краци крста су оштећени, највише десни крак. Крст је вероватно иностране израде (по облику и декорацији пореклом са запада), а његов проналазак у Биосци могао би се повезати са блиском локацијом манастира Рујно, који је у XV и XVI веку био значајно црквено и културно средиште.

6. ПАНАГИЈА, из Севојна, рад руских мајстора, XVIII век, ливено сребро и позлата, пречник 4 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/46

Панагија је састављена из два округла медаљона, који се склапају. На склопљеној панагији је са предње стране Распеће Христово и трака са натписом која оивичава круг; на полећини је представа Хетимасије и натпис IC XC NI KA. Медаљони расклопљене панагије су позлаћени, уоквирени тракама са натписом. На левом медаљону је Гостољубље Аврамово, на десном Богородица Оранта са малим Христом. Натписи су на старословенском језику, нечитљиви.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 122.

7. НАПРСНИ КРСТ, из Годовика код Пожеге, XVIII – XIX век, сребро, искуцавање, 6 cm x 3,5 cm x 0,7 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/49

Крст се може расклопити. На једној страни склопљеног крста је Распеће Христово, са три серафима. На другој је Богородица са Христом (представљена као стојећа фигура), коју крунишу анђели. На краку десно од Богородице утиснут је жиг са арапским писмом (знак радионице). Између кракова су спојени сребрни зраци. При врху крста су три алке, за ланац или траку.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 123.

8. НАПРСНИ КРСТ, XIX век, сребро, филигран, месинг, стакло, 11 cm x 9,5 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/48

Филигрански крст је у средишту ромбоидног поља, такође изведеног у техници филиграна. Крст је обострано украшен. На средини једне стране је апликација од зеленог стакла, док је на другој само удубљење за изгубљену апликацију. На крсту је седам месинганих алкица, за привеске.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 122 – 123.

9. КРСТ привезак, XIX век, сребро, гранулација, тканина, 5 cm x 4 cm, Народни музеј Ужице

Крст у облику привеска украшен је сребрним тордираним жицама и гарнулацијом. На лицима крста су отвори у облику лукова, кроз које је видљива тамноплава тканина постављена у унутрашњости. У угловима крста су четири перле, украшене сребрним капицама.

10. ПРЕСТОНИ КРСТ, почетак XIX века, сребро, филигран, гранулација, дрво, стакло, 31 cm x 11 cm, пречник постоља стопе 12 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице
Сребрни крст је раскошно декорисан, у техници филиграна и гранулације. На крајевима три крака су уметнута три црвена стаклена украса боје рубина. У филигрански оквир крста уметнуто је дрво, под стаклом. На врху крста постављена је јабука, а на њу мали грчки крст. Стопа је једноставно профилисана, а њено подножје декорисано са три стилизована цвета, који имају порекло у народној уметности. Сам филигрански крст је страног порекла, и накнадно је постављен на стопу, која је вероватно рад ужичких кујунџија.

11. РУЧНИ КРСТ, почетак XIX, века, дрво, сребро, ливење, искуцавање, гранулација, 11 cm x 7 cm x 1,5 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

Бочне старне дрвеног крста су прекривене сребрним оквиром. На лицима крста сребро гради једноставан орнамент стилизованих

листова и крупне гранулације. Са једне стране у дрво је урезано Распеће Христово, а са друге Богојављење. Крст не показује сличности са домаћом уметношћу, могуће је да је румунског порекла.

12. РУЧНИ КРСТ, XIX век, сребро, филигран, гранулација, 12 cm x 4,5 x 1 cm, Народни музеј Ужице

Дрвени крст (данас изгубљен), био је смештен у сребрном филигранском оквиру (оквиру недостаје једна чеона страна). Филигран гради крст са шест лучних отвора, украшених гранулацијом, кроз које је било видљиво дрво. Стопа и постоље су такође украшени филиграном и гранулацијом, а на постољу су четири стилизована цвета. Техника израде указује да крст није био рад овдашњих кујунџија.

13. КРСТ, са кутијом, XIX век, сребро, филигран, гранулација, седеф, ахат, 20 cm x 9 cm x 7,5 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/47

Предња страна је у облику ракскошног филигранског крста. Горњи део је овалног облика, ослоњен на стопу у облику путира, док је облик крста наглашен распоредом украса од ахата. На пресеку кракова крста је седефни овал са представом Рођења Христовог, у плитком рељефу. На стопи су четири филигранска цвета, са ахатом у средини. Са стране наличја крста је плитка сребрна кутија, на коју је ослоњен држач крста. Минуциозност израде и неувобичајена форма, указују на иностарно порекло предмета.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 123.

14. КРСТ – ПОСКУРНИК, 1856. година, ливена бронза, дрво, 13 cm x 5,5 cm, Народни музеј Ужице

На разлисталом руском крсту у плитком рељефу је представљено Распеће Христово. На крацима разлисталог крста налази се још пет мањих крстова. На полећини крста урезане су четири стилизоване лале, а кроз четири отвора видљив је дрвени крст у унутрашњости. Постоље крста је поскурник, на коме су са горње стране изливени нечитки натписи и година 1856. На доњој страни је натпис IC XC NI KA.

15. КРСТ – ПОСКУРНИК, 1879. година, ливена бронза, 8,5 cm x 5 cm, Народни музеј Ужице

На руском крсту у плитком рељефу је представљено Распеће Христово. Постоље крста је поскурник, на коме су са горње стране натписи, од којих је читљиво само Свети Никола 1879. На доњој страни је натпис IC XC NI KA.

16. СТОПА КРСТА, из Беле цркве у Карану, 1848. година, сребро, искуцавање, пречник 10 cm, Народни музеј Ужице

Отвор постоља уоквирује зракасти геометријски орнамент, окружен стилизованим вегетабилним орнаментом. Руб постоља уоквирује натпис: СИ КРЕСТ ПРИЛОЖИ НИКОЛА МИСТОВИЋ ЗА СПОМЕН СИНА ЛЕОНТИЈА У БЕЛУ ЦРКВУ 1848 ЛЕТА БОГ ДА ПРОСТИ (натпис је дат у савременој транскрипцији). Стопа је вероватно рад ужичког кујунџије.

17. КИВОТ за свете мошти, из Жежевице код Пожеге, вероватно почетак XIX века, сребро, филигрански рад, емајл, стакло, стаклена паста, 5,5 cm x 32,5 cm x 6 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/2225

Кивот је облика квадрa, са бочним правоугаоним отворима и поклопцем лучног профила. Цела површина кивота украшена је стилизованим флоралним орнаментом, изведеним тордираним сребрном жицом, емајлом плаве, светлозелене, тамнозелене и црне боје, и украсима од стакла и стаклене пасте. На поклопцу је тордираним жицом урађена рука са ноктима од емајла, и дугачки правоугаони прорез. Није познато чије мошти је чувао кивот. Забележено је да је припадао војводи Јовану Митровићу Демиру, капетану Пожешке кнежине.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 123, 124.

18. КИВОТ за свете мошти, вероватно пореклом из неког од фрушкогорских манастира, најкасније крај XVIII века, орахово

дрво, инкрустација од кости, 15 cm x 40 cm x 15 cm, поклопац кивота касније израде, вероватно XIX век, приватно власништво.

Кивот је израђен од дрвета и целом површином (осим на доњој страни) украшен инкрустацијама од кости, геометријске и флоралне орнаментике. Поред уобичајене орнаментике хришћанске уметности, представљени су стилизовани каранфили и лале, који имају порекло у исламској уметности, и Давидова звезда. Кивот је настао најкасније крајем XVII века. Првобитни поклопац је изгубљен, па је, вероватно крајем XIX века, израђен постојећи, који сликаним орнаментом подражава инкрустацију.

19. АНТИМИНС МИТРОПОЛИТА УЖИЧКОГ ЈОАНИКИЈА, 1772. година, бакорез, отисак на ланеном палтну, 48 cm x 61 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/42 На антиминсу је уобичајена представа оплакивања Христовог. Лево горе је представљена Голгота, десно Јерусалим, а у четири медаљона јеванђелисте са симболима. Око композиције је текст, који је, као и сви натписи на антиминсу, исписан грчким алфабетом. Представа на антиминсу штампана је у Бечу 1772. године, од стране архимандрита Симеона, чувара Светог гроба, а антиминс је осветио ужички митрополит, кир Јоаникије, 1776. године.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 122.

20. ПУТИР, рад кујунције Митра, вероватно прва половина XIX века, сребро, позлата, искуцавање, 14 cm x 7 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице Чаша путира украшена је канелирањем, њен горњи део и унутрашњост су позлаћени. Стопа је профилисана, а њено постоље украшено зракасто распоређеним латицама, стилизованим цветовима и крстообразним тачкастим орнаментом. Декорација путира, донекле архаична, носи утицај народне уметности, кроз једноставност и одмереност декоративних елемената. Уз горњу ивицу сребрне површине чаше је сигнатура: МІТАР МАИСТРІІ.

21. ПУТИР, прва половина XX века, посребрени месинг, сребро, 15,5 cm x 8 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

Путир је једноставног облика, са чашом у облику звона. Стопа је од ливеног сребра, са скромним орнаментом, док на чаши и подножју стопе нема никаквог украса.

22. ПУТИР, 1927. година, посребрени месинг, 26 cm x 15 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице Стопа и постоље путира су профилисани. Чаша је без украса, благо звонолика. На постољу стопе (чији је пречник наглашен у односу на чашу) је урезан натпис: Ужичкој цркви за покој душе: Марку Зрњевићу трг. – супруга Јелена и син Драгомир. 1927.

23, 24. Два ДИСКОСА, аустријски производи, крај XIX – почетак XX века, посребрени месинг, ливење, пречник 17,5 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице Дискоси су идентичне израде. Уз обод дискоса пружа се трака флоралног орнаментa. Дубина дискоса наглашена је вишеструком профилацијом. Дискоси су индустријски произведени. Уз обод унутрашњег круга сваког дискоса је жиг произвођача: А. К. & СІЕ, аустријске компаније за производњу декоративних предмета од метала.

25. ДАРОХРАНИЛНИЦА, из Саборне цркве у Ужицу, крај XIX века, посребрени месинг, 17,5 cm x 7,5 cm x 4 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице Над доњим, правоугаоним делом, је тролисни горњи део, са крстом на врху. На поклопцу дарохранилнице је угравиран руски крст, а на његовом тролисно завршеном горњем делу натпис ІС ХС. Уз ивице поклопца је трака геометријске декорације, такође изведена гравирањем. На врху кутије постављен је разлистали крст. На бочним старнама су две дршке, кроз које се провлачио кожни ремен, како би се дарохранилница могла носити.

26. ЛОЖИЦА, из цркве Св. Марка у Ужицу, 1834. година, посребрени бакар, гравирање, 23 cm x 2 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

Дршка ложнице (кашичице за причешће) украшена је вегетабилном декорацијом (гроздови и листови винове лозе) и геометријским орнаментом, док је на врху и дну дршке урезан по један руски крст. Врх дршке завршава се у облику грчког крста.

27. ПОСУДА ЗА МИРОСАЊЕ, са тањиром, из Саборне цркве у Ужицу, 1869. година, сребро, искуцавање, гравирање, 5 cm x 10 cm (ширина без дршке), власништво Српске православне црквене општине Ужице

Посуду је даривао цркви ужички трговац и велики добротвор Илија Нерандић, заједно са тањиром на који је овај сасуд фиксиран. Посуда је украшена ружицама, у техници искуцавања, и мотивом лишћа, које је угравирано. На тањирџу је округла дршка, а на његовом ободу даровни натпис: Спомен: Іліе. Нерандіћа. 1869.

28, 29. Два КАНДИЛА, из Ужица, почетак XIX века, месинг, ливење, гранулација, 6,5 cm x 6 cm, Народни музеј Ужице Кандила су идентичне израде. Састављена су од по три ливена дела, спојена закивцима. На сваком делу је представљено Христово распеће, у орнаменталној схеми тордираних трака и спиралних концентричних кругова, украшених ливеним гранулама. Ланци нису очувани.

30. КАНДИЛО, из Пожеге, прва половина XIX века, 10 cm x 6,5 cm, дужина ланаца 32 cm, посребрени бакар, ливење, искуцавање, гравирање, Народни музеј Ужице Кандило конусног облика је рад више мајстора. Урезани крстови и стилизоване људске фигуре одају руку мајстора чији су узор и подука блиски народној уметности старијих времена. Стилизоване гране носе нешто сигурнији цртеж, али могуће је да су рад истог мајстора. У доњем делу кандила је искуцан стилизовани вегетабилни орнамент, ослоњен на сложенији декоративни образац. Три аплицирана ливена серафима, за које су причвршћени ланци, вероватно су потекли из друге радионице, док је крст на дну кандила свакако апликација посебног порекла. **Библиографија:** каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 122.

31, 32. Два КАНДИЛА, из Саборне цркве у Ужицу, средина XIX века, посребрени бакар, искуцавање, 26 cm x 15 cm, дужина ланаца 72 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице Кандила идентичне израде су некада стајала испод престоне иконе у Саборној цркви. Украшена су крстовима у медаљонима, уоквиреним стилизованом вегетабилном орнаментиком. На сваком кандилу су три ливене апликације серафима, од којих полазе ланци. Серафими су обликовани по барокном узору, а истог порекла је и облик кандила. Орнаментална декорација је под утицајем оријенталних образаца. Средина ланаца украшена је флоралним орнаментом. Једно кандило се на дну завршава крстом, док на другом крст недостаје.

33, 34. Два КАНДИЛА, из Саборне цркве у Ужицу, крај XIX века, посребрени бакар, дршке посребрена бронза, искуцавање, ливење, 24 cm x 15 cm, дужина ланаца 57 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице Кандила идентичне израде су некада стајала испод престоне иконе у Саборној цркви. Облик кандила (нарочито њихових ливених дршки) пореклом је из барокне уметности. Држачи чаша су канелирани, а испод њих је низ наизменичних орнаментa – струкова лала и стилизованих палмета. На дну кандила су причвршћене алке. Оба кандила горела су у пожару у Саборној цркви 1955. године Најоочљивија оштећења су на дршкама; на једном дршка недостаје, а на другом су две нагореле.

35. КАНДИЛО, из Саборне цркве у Ужицу, рад сарајевских кујунџија, 1935. година, месинг, искуцавање, ливење, 18 cm x 11 cm, дужина ланаца 35 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

Облик кандила је оријенталног порекла. Трбух је састављен из два дела, између којих је трака са угравираним вотивним натписом: За

покој души оцу Трипку: Ана, Вера, Миле и Михаило Кречковић, начелник Банске управе у Сарајеву 1935 год. Ланци су причвршћени за три ливена барокна херувима. Изузевши овај барокни утицај, облик кандила и орнамент арабеске упућују на рад босанских кујунџија. У време настанка кандила кујунџилук у Ужицу је већ био нестао, а на сарајевске занатлије директно упућује вотивни натпис. Кандило је на веома декоративном ланцу, састављеном од ливених стилизованих цветова. На дну кандила је крст.

36. КАДИОНИЦА, из цркве Св. Марка у Ужицу, рад ужичких кујунџија, 1855. година, посребрени бакар, ливење, искуцавање, ажурирање, 24 cm x 10 cm, дужина ланаца 35 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице
Чаша кадионице украшена је богатим оријенталним флоралним орнаментом, док је на постољу низ гирланди пореклом из западне уметности. Уз горњу ивицу чаше је натпис: СИЈА КАДИОНИЦА ВО ЦРКОВ СВЈАТАГО ГЕОРГИЈЕ ЉЕТА ГОСПОДЊА 1855. Поклопац кандила украшен је истим орнаментом као чаша, уз употребу технике ажурирања. На ланцима су три прапорца.
Библиографија: Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*, Ужице 1991. стр: 219.

37. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ, икона из цркве Светог Марка у Ужицу, вероватно рад Петра Рафајловића Димитријевића, крај крај XVIII или почетак XIX века, темпера на дасци, 40 cm x 30 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице
Богородица типа Одигитрије, са малим Христом у наручју, одевена је у црвени хаљину, на глави има плаву византијску капу и круну. Мали Христос, у тамном хитону и светлосмеђем химатиону, са насликаном круном украшеном бисерима, десном руком благосиља, док у левој држи свитак. Инкарнат је таман, са наглашеним зеленим сенкама и црним контурама. Наглашени су бели рефлекси на наборима одеће и инкарнату. Ореоли су изведени утискивањем. Натписи су изведени црвеним словима. Позадина је црвенкаста, вероватно накнадно пресликана, као што су делимично и круне Богородице и Христа. На десно Богородичино раме је причвршћен вотивни дар – сребрни медаљон са црвеним стакленим украсом.
Библиографија: Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*, Народни музеј, Титово Ужице 1984, стр. 7 – 8; Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*, Ужице 1991. стр: 128, 130, 169, 181.

38. ИКОНА ЧЕТИРИ СВЕТИТЕЉА – СВ. ГЕОРГИЈЕ, СВ. МИНА, СВ. ВИКТОР, СВ. ВИКЕНТИЈЕ, вероватно из цркве Св. Петра и Павла у Сирогојну, крај XVIII или почетак XIX века, рад Алексија Лазовића, темпера на дасци, 32 cm x 80 cm, Народни музеј Ужице
Икона је била део фриза иконостасне преграде. Допојасно насликани светитељи смештени су у рустичну, осликану дрвену аркаду. Светитељи су одевени у детаљно исликану одећу интензивног колорита, различитих положаја тела и гестова, што даје неубичајено динамичну композицију. Златни ореоли уоквирени су црвеним линијама. Сигнатуре су изведене црвеним словима на плавој позадини.

39. ИКОНА ЧЕТИРИ СВЕТИТЕЉА – СВ. ПАНТЕЛЕЈМОН, СВ. ТЕОДОР СТРАТИЈАТ, СВ. ТЕОДОР ТИРОН, СВ. ДИМИТРИЈЕ, вероватно из цркве Св. Петра и Павла у Сирогојну, крај XVIII или почетак XIX века, рад Алексија Лазовића, темпера на дасци, 29 cm x 74,5 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/33
Икона је била део исте целине као икона са Св. Георгијем, Св. Мином, Св. Виктором и Св. Викентијем (кат. бр. 38). Композиција, цртеж и колорит следе исти концепт. Недостаје дрвена аркада.
Библиографија: Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*, Народни музеј, Титово Ужице 1984, стр. 10; Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*, Ужице 1991. стр: 171, 193.

40. ДЕИЗИС СА СВЕТИТЕЉИМА, из цркве Св. Марка у Ужицу, 1829. година, уље на дасци, 56 cm x 51 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/32
Композиција је подељена у две зоне. У горњој зони је у средини Христос велики архијереј на престолу, лево су Богородица и Св. Димитрије, десно Св. Јован Крститељ и Св. Никола. У доњој зони су, с лева на десно, Св. цар Константин и царица Јелена, Св. Петка и Св. Архангел Михаило. Колорит је интензиван, инкарнат

светлоокер, а црне контуре веома наглашене. Одећа и ореоли украшени су златом, позадина је плава. Ореоли су покривени сребрним оковима. Икону уоквирује сребрна трака флорално – геометријске орнаментике. Ужички кујунџијски еснаф поклонио је ову икону цркви Св. Марка на Марковдан, (8.) 21. маја 1829. године, о чему говори натпис, исписан црним словима на насликаној црвеној траци, која икону дели у две зоне: ПРИЛОЖИСЈА У ХРАМ УЖИЧКИ СИЈА ИКОНА СВЈАТИ РАВНОАПОСТОЛОВ КОНСТАНТИНА И ЈЕЛЕНИ ОД ЕСНАВА КУЈУНЖИСКОГА ЗА 1829. ГОДА МАЈА 21 ГО УЖИЦИ. Св. цар Константин и царица Јелена били су заштитници кујунџијског еснафа, а остали представљени светитељи патрони најугледнијих кујунџијских породица.
Библиографија: Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*, Народни музеј, Титово Ужице 1984, стр. 11; каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 119 – 120.

41. ТРИПТИХ из Крњаче код Прибоја, почетак XIX века, уље на дасци, средишњи панел 63 cm x 52 cm, крила 48 cm x 19 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/32328
Спољна површина крила триптиха изрезбарена је стилизованом флоралном орнаментиком и декоративним елементима у виду трака и клинастих уреза. Средину круница цветова украшавају метални закивци. У доњем делу триптиха је полица са полукружним отворима и крстастим прорезима. На левом крилу отвореног триптиха је стојећа фигура Св. Архангела Михаила, на десном Св. Јована Крститеља. Сликаство је интензивног колорита, веома рустично изведено, са наглашеним диспропорцијама фигура. Недостаје сликарство средишњег панела, где је вероватно била каширана графика.
Библиографија: Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*, Народни музеј, Титово Ужице 1984, стр. 10.

42. ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО, са иконостаса цркве Св. Архангела Михаила у Севојну, рад Симеона Лазовића, око 1780. године, уље на дасци, 82 cm x 58 cm x 3 cm
У средини представе је фигура Христа, који десном руком благосиља, а у левој држи црвени барјак и Адамову руку. Лево је Ева. Христову фигуру окружују старозаветни пророци, а изнад су два анђела у облацима и два херувима. Икона је уоквирена овалом дуборезног позлаћеног и осликаног рама.
Библиографија: Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*, Ужице 1991. стр: 171, 195.

43. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ, икона Симеон Лазовића из цркве Св. Архангела Михаила у Севојну, око 1772. година, уље на дасци
Богородица, у плавој хаљини и црвеном мафориону, носи круну. Левом руком придржава малог Христа, одевеног у бели хитон и сребрни химатион (сребро је овде већим делом нестало), који десном руком благосиља, а у левој држи сферу. Ореоли су изведени тачкањем. Лево и десно су два анђела. Позадина је сребрна, сигнатуре изведене црвеном бојом. Икона је у дрвеном раму, делимично прекривеним златом, са изрезбареним вегетбилним, зооморфним и архитектонским орнаментима. Икона је напукла целом дужином бојеног слоја.

44. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ, престона икона из Цркве Рођења Пресвете Богородице у Пети (Кућани код Нове Вароши), рад Симеона Лазовића, 1780. година, 63 x 48, уље на дасци
Богородица је у плавој хаљини и црвеном, златовезом украшеном мафориону. На глави јој је круна. Левом руком придржава малог Христа у наручју, који је у белом хитону и златном химатиону. Лево и десно од Богородичине круне су два херувима, а испод њих два цветна орнамента. Икона је у плитком, удубљеном оквиру. Доња половина позадине подражава структуру мермера, док су горња половина, оквир иконе и део одежди Богородице и Христа прекривени златом. Сигнатуре су изведене црвеном бојом, а посветни текст златном.

45. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ И СВЕТИМ НИКОЛОМ, икона из Ариља, вероватно рад Алексија Лазовића, прва половина XIX века, уље на дасци, 41,5 cm x 28 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/5

Богородица са Христом, типа Умиљенија, представљена је као допојасна фигура. Левом руком придржава малог Христа на грудима, а у десној држи гранчицу крина. Одевена је у црвени мафорион, постављен зеленом тканином и украшен златом. Мали Христос је у белом хитону и златном химатиону. Инкарнати су светлоружичасти. Фигура Св. Николе, у горњем левом углу, није композиционо повезана са Богородицом. Од светитељеве фигуре, у архијерејској одежди, сачувана је само доња половина, и сигнатура. Ореоли су златни, позадина плава. Сигнатуре су изведене белим словима, са црвеним појачањима. Икона је показује наглашену сличност са иконом Богородицом Умиљенија Алексија Лазовића из ризници манастира Милешење, и вероватно је рад истог аутора. Икона је веома рестаурирана.

Библиографија: Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*, Народни музеј, Титово Ужице 1984, стр. 11, 25.

46. ИКОНИЦА – ТРИПТИХ, из Биоске код Ужица, крај XVIII или прва половина XIX века, вероватно руски рад, ливена бронза и емајл, средишња плочица 5,5 cm x 5,5 cm, крила 5 cm x 5 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/45

У средњем делу триптиха је Деизис са Христом, Богородицом и Св. Јованом, у левом, вероватно, Три јерарха, у десном три светитеља, сви молитвено окренути ка Христу. Натписи су изведени у рељефу, на црквенословенском језику, нечитки. На склопљеном триптиху су представа Хетимасије и натпис IC XC NI KA.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 122.

47. ИКОНИЦА – ТРИПТИХ, из Брекова код Ариља, прва половина XIX века, темпера на дасци, средишња плочица 6,2 cm x 5,7 cm, крила 5,5 cm x 5,4 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/44

У средњем делу триптиха је Богородица са Христом, у левом Св. Тома, у десном Св. Филип. Фигуре су допојасне, насликане на сребрној позадини, пресвученој шафрановим лаком. Ореоли и сигнатуре изведени су црвеном бојом. На полећини средњег дела је крст са симболима IC XC NI KA.

Библиографија: каталог изложбе *Из збирки Народног музеја Титово Ужице*, Титово Ужице 1986, стр. 122.

48. СВЕТИ ГЕОРГИЈЕ, триптих, друга половина XIX века, средишњи пано 27 cm x 18 cm, крила 22 cm x 10 cm, Народни музеј Ужице

На средишњем панелу је Св. Георгије, који убија аждају, у доњем десном углу је принцеза. Анатомија фигуре Св. Георгија је изразито диспропорционална. На левом крилу су насликане допојасне фигуре Св. Николе и Св. Јован Крститеља, на десном Св. Архангела Михаила и Св. Стилијана са малим дететом. Позадина сва три панела је плава, прекривена белим звездама. Горњи део иконе Св. Георгија уоквирен је пољем са насликаним рустичним цветним орнаментом, који украшава и спољна крила иконе. Икона је поклон Музеју Хаџи Слободана Николића, протојереја из Ужица.

49. ЈЕРУСАЛИМА, хаџијска икона, из цркве Св. Марка у Ужицу, прва половина XIX века, уље на платну, накнадно каширано на даску, 80 cm x 122,5 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

У средини иконе је представа цркве Светог гроба, око ње тридесетшест медаљона са ликовима светитеља. Уз рубове иконе су сцене са представама појединих светитеља и празника, лево је под насликаним луком Богородица са малим Христом, десно, у идентичном оквиру, Христос са сфером. Сликано је интензивним колоритом. Првобитне сигнатуре су на грчком, касније је дописивано на руском језику.

50. ХРИСТОС СВЕДРЖИТЕЉ, руска икона, пореклом из Нове Вароши, крај XVIII или почетак XIX века, уље на дасци, 50 cm x 39 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/2

На икони је допојасна представа Христа Сведржитеља, који десном руком благосиља, а у левој држи отворено Јеванђеље. Одевен је у цинобер хитон од раскошне тканине са флоралном декорацијом, и тамнозелени химатион са наглашеним белим рефлексима на наборима. Лице окер инкарната уоквирено је

златним ореолом, позадина је светлоокер. Христ је у широком насликаном цинобер оквиру, на коме је тринаест медаљона са ликовима светитеља – осам је сачувано, два веома оштећена, а један потпуно уништен. Натпис Христове иконе је изведен веома декортивним, црним словима: ОБРАЗ ГОСПОДА ВСЕДЕРЖИТЕ-ЉА, а истим словима изведене су и остале сигнатуре и молитвени текстови око медаљона. Икона је, пре недевне конзервације – рестурације, била веома оштећена.

Библиографија: Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*, Народни музеј, Титово Ужице 1984, стр. 11 – 12.

51. Св. ХАРАЛАМПИЈЕ, руска икона, потиче из Годовика код Пожеге, XIX век, уље на дасци, 28,5 cm x 21,5 cm, Народни музеј Ужице, инв. број. иу/9

Св. Харалампије представљен је као допојасна фигура, у архијерејској одежди, како десном руком благосиља, а у левој држи отворено Јеванђеље. Инкарнат је у тоновима окера, коса и брада су седи, омофор ружичаст са црним крстовима; обилата је употреба сребра на позадини, ореолу и одежди. Горје лево је минијатурни Христов лик. Икону уоквирује широка насликана трака. Сигнатуре су исписане црним словима.

Библиографија: Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*, Народни музеј, Титово Ужице 1984, стр. 6, 12.

52. СВЕТИ НИКОЛА, из цркве Св. Марка у Ужицу, крај XVIII или почетак XIX века, уље на дасци, 63,5 cm x 45,5 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

Икона је барокизираним, златним линијама, подељена на картуше. У централном, овалном картушу, је стојећа фигура Св. Николе, у архијерејској одежди, непокривене главе. Десном руком благосиља, док у левој држи Јеванђеље. Физиономија носи портретне вредности. Светитељ стоји на уском појасу тла, иза њега је море. Лево је црквена грађевина класицистичке форме. У угаоним картушима су четири сцене из житија Св. Николе. Боје су изразито светле, барокно – рокајне, док је целокупна сликарска замисао у барокно – класицистичком духу. Икона је свакако настала на просторима Јужне Угарске; могу се пронаћи паралеле са црквеним сликарством Михаила Живковића.

Библиографија: Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*, Ужице 1991. стр: 171, 198.

53. ЛИТИЈСКА ИКОНА, Успење Пресвете Богородице, са једне, и **Св. Георгије**, са друге стране, рад Димитрија Посниковића, 1851 – 1856, икона из Саборне цркве у Ужицу, уље на платну, 98,5 cm x 68 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

Икона је ношена на хоругви (лителијском барјаку). Са једне стране овалног платна је сцена Успења Богородице, а са друге Свети Георгије убија аждају. **Успење Пресвете Богородице**. Богородица је на одру, окружена апостолима, а изнад је Христос на небесима. У дну сцене је Антоније, коме анђео одсеца руке, у тренутку када је, не верујући у Успење, кренуо да заљуља Богородичин одар. Платно је обрубљено машински израђеном траком од златног броката, која је вероватно из епохе. **Св. Георгије**, са друге стране платна, представљен је на коњу, како убија аждају. Лево је принцеза коју Св. Георгије спасава, у позадини су обриси града. На овој страни платна није сачувана украсна трака по ободу.

Обе представе на икони су карактеристичне за Посниковићево сликарство светлог колорита, у коме се често појављују анатомске диспропорције. Посниковић је у Ужицу боравио 1851 – 1856. године, када је, осим што је осликао цркву Светог Георгија, урадио још један број мањих поруџбина. Икона је била каширана на овалну даску, са видљивом страном са Успењем Богородице, а представа Св. Георгија откривена је у конзерваторском поступку, у току припреме изложбе.

54. Св. ТОМА, Св. НИКОЛА, Св. ДИМИТРИЈЕ И Св. ГЕОРГИЈЕ, рад сомборске иконописачке радионице, средина XIX века, уље на стаклу, 67 cm x 45 cm, Народни музеј Ужице

Икона је подељена на две зоне. У горњој су стојеће фигуре Св. Николе и Св. Томе. У доњој зони су Св. Димитрије на црвеном коњу, како пробада цара Калојана, афронтирано је Св. Георгије на белом коњу, како убија аждају. Икона је украшена насликаним геометријским и вегетабилним орнаментима. Рам је уз епохе,

касније префарбан. Стакло је напукла на више места. Икона је припадала ужичком трговцу Милошу Лојаници, и вероватно је била његова славска икона.

55. МАНАСТИР ХИЛАНДАР, отисак бакрореза **Захарија Орфелина**, 1779. година, 78 cm x 54 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице
У горњој зони иконе је Св. Тројица са крунисањем Богородице, лево је ктитор Хиландара Св. Сава, десно Св. Симеон, испод је представа Ваведења и Богородица са Христом. У доњој половини је ведута манастира Хиландара. Уз бочне стране представљени су ликови појединих светитеља. Сигнатуре и посветни текст при дну бакрореза су делом на црквенословенском, делом на грчком језику. Графика је доспела у Ужице као хаџијска икона. За сада је ово једини познат Орфелинов отисак у Ужицу. Графика је веома оштећена.

Библиографија: Динко Давидов, *Српска графика XVIII века*, Београд 2006.

56. БОГОРОДИЦА ПЛАТИТЕРА, отисак грчког бакрореза, 1836. година, 68 cm x 46 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

У већем медаљону је Богородица типа Знамења са мањим медаљоном на грудима, у коме је мали Христ. Медаљон окружују четити представе старозаветних пророка – горе лево Давид, горе десно Соломон, доле лево Исаија, доле десно Данило. У доњој зони иконе су Три јерарха – Св. Василије Велики, Св. Јован Златоусти и Св. Григорије Богослов, постављени у низ украшених аркада. Све сигнатуре су на грчком језику. Графика је доспела у Ужице као хаџијска икона. Знатно је оштећена.

57. СВЕТА ТРОЈИЦА, отисак грчког бакрореза, делимично колорисан темпером, почетак XIX века, 66 cm x 48 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

У медаљону у средини иконе су Христос, Бог Отац, и изнад њих голуб Св. Духа, од кога полазе зраци. Св. Тројицу окружују угаоне представе четири јеванђелисте, који испишу књиге Јеванђеља. У доњој зони иконе су четири архијереја – Св. Харалампије, Св. Василије Велики, Св. Јован Златоусти Св. Григорије Богослов, постављени у низ украшених аркада. Све сигнатуре су на грчком језику. Графика је доспела у Ужице као хаџијска икона. Накнадно је делимично колорисана оранж темпером, веома невешто. Знатно је оштећена.

Библиографија: Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*, Ужице 1991. стр: 173, 212.

58. БОГОРОДИЦА МЛЕКОПИТАТЕЛНИЦА (сигнирана грчки **ГАЛАКТОТРОФУЗА**), отисак грчког бакрореза, 1842. година, 70 cm x 48 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

На икони је допојасна представа Богородице која доји малог Христа. Лево и десно два арханђела крунишу Богородицу. Сигна-тура је на грчком језику, при самом дну иконе. Графика је доспела у Ужице као хаџијска икона. Знатно је оштећена.

Библиографија: Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*, Ужице 1991. стр: 173, 211.

59. БОГОРОДИЦА ОДИГИТРИЈА, отисак грчког бакрореза, прва половина XIX века, 70 cm x 50 cm, власништво Српске православне црквене општине Ужице

На икони је допојасна представа Богородице са малим Христом. Лево и десно два арханђела крунишу Богородицу. Сигнатуре су на грчком језику. Графика је доспела у Ужице као хаџијска икона. При дну је ктиторски натпис на црквенословенском језику: Хаџи Ђорђе Меленковић год. 1857 свјатој церкој ради (даљи део текста нечитак). Знатно је оштећена.

1. ЧАША

2. ЧАША

4. ДРВЕНА ЧАША

5. КРСТ од црне стаклене пасте

6. ПАНАГИЈА

3. ЧАША

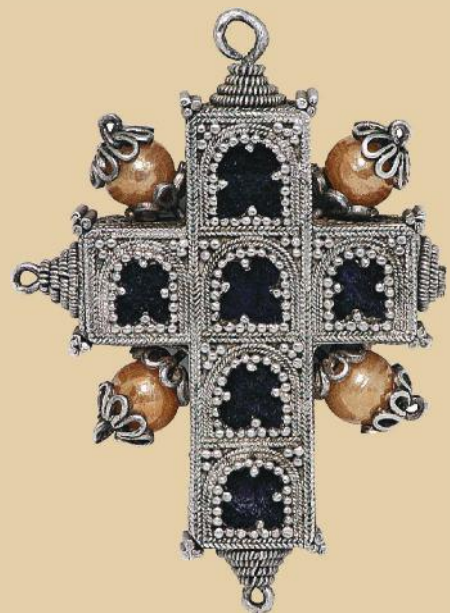
11. РУЧНИ КРСТ

7. НАПРСНИ КРСТ

8. НАПРСНИ КРСТ

9. КРСТ ПРИВЕЗАК

10. ПРЕСТОНИ КРСТ

12. РУЧНИ КРСТ

13. КРСТ, са кутијом

10. ПРЕСТОНИ КРСТ - детаљ

14. КРСТ - ПОСКУРНИК

15. КРСТ - ПОСКУРНИК

16. СТОПА КРСТА

18. КИВОТ за свете мошти

17. КИВОТ за свете мошти

19. АНТИМИНС МИТРОПОЛИТА УЖИЧКОГ ЈОАНИКИЈА

23, 24. Два ДИСКОСА

26. ЛОЖИЦА

20. ПУТИР

21. ПУТИР

22. ПУТИР

25. ДАРОХРАНИЛНИЦА

27. ПОСУДА ЗА МИРОСАЊЕ, са тањирићем

28, 29. Два КАНДИЛА

31, 32. Два КАНДИЛА

31, 32. Два КАНДИЛА - детаљ

30. КАНДИЛО

33, 34. Два КАНДИЛА

35. КАНДИЛО

36. КАДИОНИЦА

37. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ

38. ИКОНА ЧЕТИРИ СВЕТИТЕЉА
- Св. ГЕОРГИЈЕ, Св. МИНА, Св. ВИКТОР, Св. ВИКЕНТИЈЕ

39. ИКОНА ЧЕТИРИ СВЕТИТЕЉА
- Св. ПАНТЕЛЕЈМОН, Св. ТЕОДОР СТРАТИЛАТ,
Св. ТЕОДОР ТИРОН, Св. ДИМИТРИЈЕ

40. ДЕИЗИС СА СВЕТИТЕЉИМА

41. ТРИПТИХ из Крњаче код Прибоја

42. ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО

43. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ

44. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ

46. ИКОНИЦА - ТРИПТИХ

47. ИКОНИЦА - ТРИПТИХ

45. БОГОРОДИЦА СА ХРИСТОМ
И СВЕТИМ НИКОЛОМ

48. СВЕТИ ГЕОРГИЈЕ, триптих

50. ХРИСТОС СВЕДРИТЕЉ

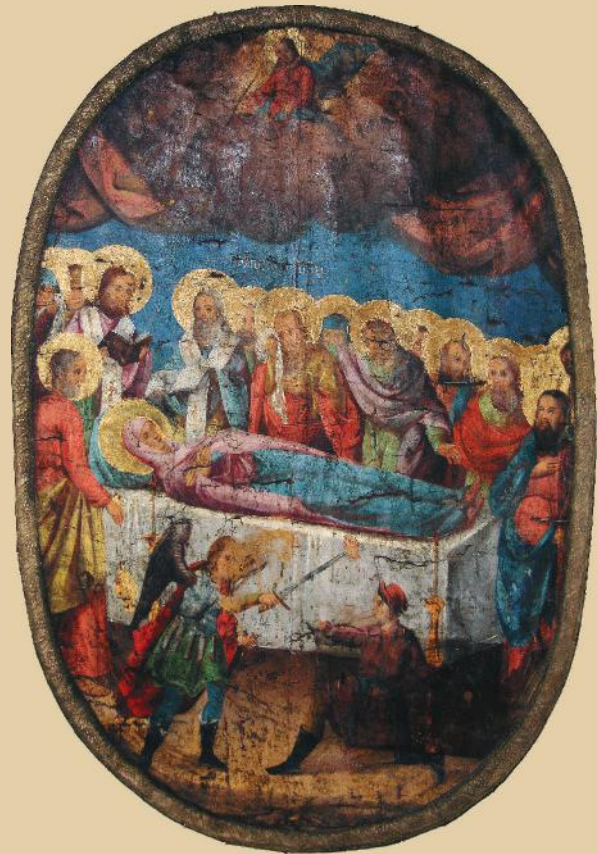
51. СВ. ХАРАЛАМПИЈЕ

52. СВЕТИ НИКОЛА

49. ЈЕРУСАЛИМА

53. ЛИТИЈСКА ИКОНА, Успење Пресвете Богородице, са једне, и Св. Георгије, са друге стране

54. СВ. ТОМА, СВ. НИКОЛА,
СВ. ДИМИТРИЈЕ И СВ. ГЕОРГИЈЕ

57. СВЕТА ТРОЈИЦА

56. БОГОРОДИЦА ПЛАТИТЕРА

55. МАНАСТИР ХИЛАНДАР

58. БОГОРОДИЦА

59. БОГОРОДИЦА ОДИГИТРИЈА

KORICA UNUTRA

ВЕЊА НОСТ VI-XX ВЕКА

БИБЛИОГРАФИЈА:

Зоран Јанчић, *Иконе из ужичког краја*,
Народни музеј Титово Ужице,
1984. године

Каталог изложбе
Из збирки Народног музеја Титово Ужице,
Титово Ужице 1986. године

Гордана Томић, *„Касносредњовековне чаше
из Народног музеја у Титовом Ужицу“*,
Ужички зборник 2, Ужице 1973. године

Драгиша Милосављевић, *Стара црква у Ужицу*,
Ужице 1991. године

Динко Давидов, *Српска графика XVIII века*,
Београд 2006.

Каталог изложбе *Сребрне чаше позног
средњег века у Србији*, аутор текста Мила Гајић,
Музеј примењене уметности Београд, 2010. године

KORICA

CIP ISBN